

PACTE ENTRE EL COMTE-REI I ELS ESTAMENTS

Les Corts Generals de Catalunya -les Corts Catalanes- són l'òrgan legislatiu del Principat de Catalunya configurat pel Comte-rei i els Tres braços, o estaments, basat en el sistema del pacte des de l'any 1283 fins a l'any 1714. Només són vàlides les normes sorgides de les Corts *per acord* entre el sobirà i els estaments. De fet, el comte-rei ha renunciat a ser el poder legislador exclusiu.

Aquest òrgan legislatiu és un equilibri de poder entre el Comte-rei i els seus súbdits més poderosos, la noblesa, l'església i la burgesia, representats en els Tres Braços.

- **Braç militar**, són els representants de la noblesa.
- **Braç eclesiàstic**, són els representants de la jerarquia religiosa.
- **Braç reial**, són els representants de les ciutats i viles.

El sobirà convocava i obra les Corts amb un discurs o "*proposició reial*". La legislació es promulga basada en l'acord entre el sobirà i els braços de cort -dret paccionat¹- i s'anomena "*constitucions generals de Catalunya*" que s'agrupen segons qui les proposa:

- **Constitucions**: llei proposada pel sobirà. Necessita l'aprovació dels braços de corts.
- **Capítols de cort**: llei proposada pels braços. Necessita l'aprovació del sobirà.
- **Actes de cort**: un acte pactat, o dut a terme, amb l'aprovació dels braços.

També han de ser acceptades per les Corts les disposicions promulgades pel sobirà en els intervals en que les Corts no estan reunides. Finalitzades les Corts els seus acords tenen força de llei, en el sentit de contracte que el sobirà no pot revocar, i són publicades i editades.

Només el comte-rei pot convocar les Corts en qualsevol ciutat de Catalunya i les ha de presidir ell personalment, o el seu lloctinent. No s'estableix la regularitat en que s'han de convocar i cada sobirà ho farà segons les conveniències polítiques. Els membres dels braços tenen l'obligació d'assistir-hi excepte que tinguin un legítim impediment.

El sobirà amb el seu discurs o "*proposició reial*" explica la seva proposta i l'objectiu que té. Els braços per respondre deliberen en cambres separades per a cada braç, amb mitjancers entre elles, i amb el sobirà per a pactar els acords que són llegits i votats en sessió plenària. En una sessió plenària final, el sobirà sanciona solemnement els acords adoptats. La convocatòria de Corts pot durar setmanes o mesos, inclòs més d'un any, amb interrupcions més o menys llargues.

És el primer parlament europeu en que el sobirà necessita l'aprovació de la seva voluntat i que dicta unes constitucions amb un rang superior al dels edictes reials i que obliguen per tant al propi sobirà a obeir-les.

És l'antítesi de l'axioma imperant a la resta d'Europa de "*la paraula del rei és llei*".

Corts catalanes, Ferran II 1495

Història

Cort Comtal barcelonina -Cúria Comtal-, segle XI, podem considerar-la com antecedent a les Corts Generals de Catalunya. Aquesta Cort Comtal estava integrada per prohoms civils i eclesiàstics, consellers i jutges que col·laborava amb el comte en la presa de decisions. D'aquesta Cort Comtal van sortir els primers *usatges* que van prendre força legal al ser compilats per Ramon Berenguer IV (1113-1162).

Les assemblees de Pau i Treva de Déu, segle XI, la primera als comtats catalans té lloc a Toluges (Rosselló) l'any 1027 sota presidència de l'abat Oliba, com a resposta de l'església per frenar la violència i guerres dels nobles. A partir de l'any 1192 hi participen també representants de les ciutats.

Jaume I el Conqueridor (1213-1276) amplia el nombre de membres convocats a la Cort comtal, consolidant la incorporació de l'estament burgès representat pels prohoms de viles i ciutats, ampliació que progressivament esdevé en Corts Generals de Catalunya.

Pere II el Gran (1276-1285) en les Corts de Barcelona del 1283 estableix el sistema de sobirania pactada característic del dret constitucional català medieval i modern:

"... si nós i els successors nostres volem fer alguna constitució o estatut a Catalunya, els sotmetrem a l'aprovació i consentiment dels Prelats, dels Barons, dels Cavallers i dels Ciutadans..."

Pere II estableix que les Corts, per tractar del bon estat i reformació de la terra, tinguin lloc anualment, posteriorment s'aprova que les corts es reuneixin cada tres anys, però aquest termini no es va complir. Aquesta institucionalització d'un sistema parlamentari es produeix dotze anys abans que ho faci el Parlament d'Anglaterra (1295).

Pere III el Cerimoniós (1336-1387) crea la institució de la *Diputació del General del Principat de Catalunya* amb atribucions delegades per a recaptar i administrar el subsidi que les Corts atorguen al sobirà. De forma progressiva la Diputació del General –Generalitat- pren més autonomia i acumula atribucions executives i governatives fins a actuar, durant els segles XVI i XVII, com a govern del Principat, defensor del seu sistema constitucional davant els monarques de la Casa d'Àustria, allunyats del país i dels seus interessos, els quals, a partir del regnat de Felip I (II de Castella, 1556-1598), convoquen molt escassament les Corts i intenten governar autocràticament imposant les seves formes absolutistes amb que governen Castella i la resta del territori de la Monarquia hispànica, excepte en els territoris de la Corona Catalano-aragonesa.

Carles I (1500-1558) és el primer sobirà reconegut de les corones d'Aragó i de Castella conjuntament en les Corts de Barcelona de l'any 1519.

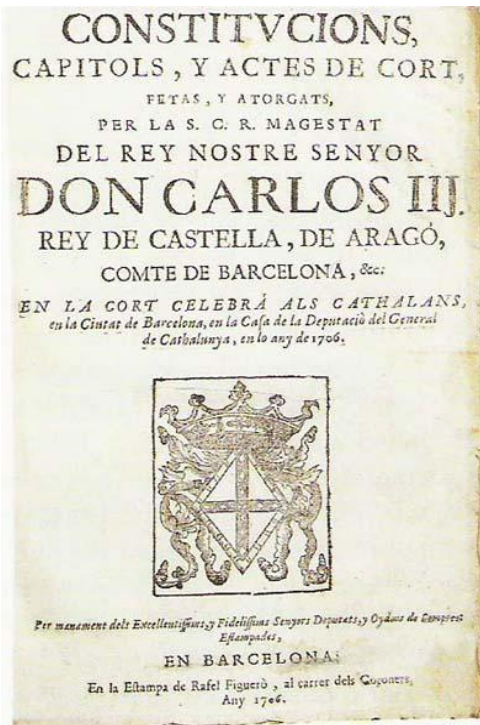
Felip III (IV de Castella, 1605-1665) convoca les Corts de 1626 que queden interrompudes i no finalitzen fins la segona convocatòria l'any 1632. Les Corts són un fre al poder absolut reial i, per tant, cada vegada són menys convocades. En paraules del seu valido Conde-Duque de Olivares es tracta de reforçar la seva autoritat:

"...reducir estos reinos de que se compone España al estilo y leyes de Castilla, sin ninguna diferencia, que si Vuestra Majestad lo alcanza será el Príncipe más poderoso del mundo..."

Usatges de Barcelona 1173

Felip IV (V de Castella, 1700-1746) convoca Corts entre el 12 d'octubre de 1701 i el 14 de gener de 1702. Els Braços plantegen el greuge de l'allotjament de tropes i les contribucions a l'exèrcit, problemes crònics al llarg del segle XVII i que contradiu l'usatge del *Princeps namque*. El greuge de les regalies d'intervenció en els processos insaculatoris imposats a la Diputació (1652) i al Consell de Cent imposades (1654) que permeten al rei seleccionar les persones que poden ser escollides; aquest és un punt innegociable per Felip IV que va genera moltes tensions en les Corts. S'aprova la creació del *Tribunal de Contrafaccions* amb representació paritària de juristes reials i de les institucions dels Comuns, encarregat de resoldre les reclamacions per actes contraris a les constitucions catalanes realitzats per funcionaris reials; és un tribunal constitucional per preservar l'ordenament jurídic del Principat. També s'aprova el tràfic mercantil amb Amèrica amb dos vaixells anuals. A pesar del jurament de respectar i fer respectar les Constitucions, Felip V de Castella no tarda en incomplir el jurament.

Constitucions 1705

Carles III (1705-1714) jura les Constitucions el 7 de novembre i és reconegut com a comte-rei, immediatament convoca Corts entre el 5 de desembre de 1705 i el 31 de març de 1706. Les Corts es celebren en plena Guerra de Successió i després del setge de Barcelona de 1705. Es consideren nul·les les Corts de Barcelona de 1701 i tots els seus acords, que molts dels quals es reproduïxen en les noves.

Aquesta darrera Cort general modernitza la legislació i el sistema institucional del Principat de manera considerable, amb un avenç important en l'establiment de drets individuals, civils i polítics, amb mesures com el secret de correspondència o la inviolabilitat dels càrrecs de la Diputació.

Són les darreres Corts Generals de Catalunya. La fi de 430 anys d'evolució del parlamentarisme al Principat de Catalunya.

Felip V de Castella guanya la Guerra de Successió i es consolida com a comte de Barcelona i rei d'Aragó. Promulga el Decret de Nova Planta (1716) en que escapça tot el dret públic català i les institucions que l'encarnen, molt especialment les Corts que posaven fre al seu govern absolutista. "*L'État, c'est moi*" –l'estat soc jo- com deia el seu avi Lluís XIV de França.

"He resuelto, que en el referido Principado, se forme una Audiencia, en la qual presidais Vos el Governador, Capitan General, ò Comandante General de mis Armas, que aí huviere, de manera que los Despachos, despues de empezar con mi dictado, prosigan en su nombre; el qual Capitan General, ò Comandante, ha de tener solamente voto en las cosas de gobierno, y esto hallandose presente en la Audiencia, devienndo en Nominaciones de Oficiios y cosas graves, el Regente avisarle un dia antes de lo que se ha de tratar, con papel firmado de su mano, ò de palabra, con el Escrivano principal de la Audiencia."

Amb la promulgació de diversos i continuats *Real decretos*, Felip V aboleix el model de govern polític, judicial, comercial i social català per tal d'aplicar el seu sistema de govern absolutista i assimilar i igualar les costums catalanes a las de Castella.

¹ Dret paccionat [GEC]. Després de la cort de Barcelona del 1283, que establí l'acord entre el sobirà i les corts per a la promulgació de les constitucions generals de Catalunya, qualificatiu aplicat a les constitucions, als capítols i als actes de cort en general. Per raó de la seva condició, tenia preeminència sobre els de les pragmàtiques, sobre el dret comú, sobre els costums i qualsevol altre no elaborat pel sobirà amb les corts i només podia ésser derogat o variat per noves constitucions.

Fonts:

Historia del Parlament/Corts generals de Catalunya. Parlament.cat

Text: J.BQ.E.